

SIBERIA
RUSSIA

KAZAKHSTAN

IRAQ

SAUDI ARABIA

ARABIA

SOMALIA

INDONESIA

6+

Давладшалаи
Сафар

Ньюор

5
2015

ISSN 0207 - 6543

КЪУЛИ КЪАЙСЫН

МАЙ

Орамлагъа, балконлагъа да жылы,
Майданлагъа, жоллагъа да жылы,
Тереклеге, чапыракълагъа жылы,
Къызара тургъан байракълагъа жылы.

Къызчыкъланы чачлары жылы, жылы,
Байракъланы саплары жылы, жылы,
Ишчини къоллары, кырдык да жылы,
Кёк къабыргъа да, бийик сырт да жылы.

Къызыл бузоучукъну жуху да жылы,
Адамланы шухлугъу да жылы,
Тереклени чапыракълары жылы,
Кенг керилген бутакълары да жылы.

Жёгени сагъышлары да жылы,
Чыпчыкъла тауушлары да жылы,
Саулгъан сют, жангы ётмек да жылы,
Жашил жер, чууакъ кёк да жылы, жылы.

«НЮРНИЮ» КАЛЕНДАРЫ

1-чи май – Жазны бла Урунууну халкыла аралы байрамы.

9-чу май – Уллу Хорламны байрамы.

Багъалы шуёхларыбыз, май айны байрамлары энчидиле. 1-чи май Жазны бла битёу дуняда ишчи халкылары кюнюдю – Урунууну кюню. Алай эсе уа, бизни да байрамыбызды. Биз ишни сюйгөн миллет болгъаныбыз белгиледи. Къайда жашасакъ да, къайда айлансакъ да, ол жаны бла кёсибизни сёкдюрмөй, тёгөрөк-дөгилөгө юлгю болгъанлай келебиз. Эринчөк болгъан халкыбызда айыпха, бөк уллу бедешге саналады. Даража да адамгъа аны иш хунерине кёре бериледи. Не усталыкыны да иги билирге керекди. Кёп билгени адамны кёп къыйын кюнюнде жарайды. Таулу сабийлө не заманда да таматалагъа болуша, аладан иш эбинө юрөнө калгөндиле. Окъууну, жумушну – не тюрлю ишни да тынгылы этгөн махтаугъа тийишлиди. Унутмагъыз: иги ишлеген адам жашагъан да ариу этеди.

Май айны экинчи байрамы Хорламны кюнюдю. Уллу Ата журт уруш бошалагъанлы быйыл 70 жыл болады. Алай ол уруш баргъан 4 жылны ичинде этилген артыкылыкъ, зулмулукъ, ол келтирген къыйынлыкъ бир заманда унутулукъ тюрлюлюле. Бизни хар бирибизни да ол урушха къатышхан, анда жоюлгъан ахларыбыз бардыла. Ала Ата журтларын къоруулауда жигитликни харкюнлюк ишге санагъандыла, жанларын-къанларын аямай кюрешип, туугъан жерибизни душмандан азатлагъандыла. Алай бла, Уллу Хорламны жууукълашдыргъандыла.

Хурметли сабийлө, сизни барыгъызны да бу келе тургъан уллу байрамла бла – Урунууну, Хорламны да кюнлери бла алгъышлайбыз. Сиз тамблагъы кюнню илерисиз. Бизни мындан ары жашуубуз сизни жетишимлерибизге кёре къураллыкъды. Иги окъуп, илмуда, спортда, культурада, искусствода, къайда урунсагъыз да, уллу махтаугъа жетигиз! Аппаларыгъыз келтирген Уллу Хорламгъа тийишли болугъуз!

«НЮР» журналны редакциясы.

НАРТЛА

Алауган алтын тонну эмегенледен къалай алгъанды

Кюнлени биринде Алауган:

– Бир кёз ачып келейим! – деп, Гемудагъа минип, жолгъа чыкъгъанды.

Иги да къарангы болгунчу, барып тургъанды. Жол кёрюнмөй башлагъанда, тохтагъанды да, кече къалыр жер излей, тегерекге къарагъанды. Сора бир жерден от жарыкъ чыкъгъанын эслегенди. «Былайлада алгъын не эп, некъош болмаучу эди, арабий, бу жарыт-

хан не зат болур?» – деп, сейирге къалып, Алауган сагъышха киргенди.

Ол не дөрге да билмей тургъанлай, минген аты Гемуда адам тил бла:

– Алайда эмегенле жашайдыла, – дегенди. – Жети эмеген. Кеспери да жети башлыла. Бусагъатда ала, бешжыллыкъ ёгюзню союп, аны этин къыркъкъулакъ къазанларына салып, тюрлюден аямай от этип, бишире тура-

дыла. Аланы отларыны жарыгыды ол,
– дегенди.

Алайлай Алауганны кыулагына той таууш келгенди.

– Бу той таууш а неди? – деп сорганды ол Гемудагъа.

– Ол жети эмегенни алтын тонларыды. Алтын болганы бла да кьалмай, ол тонну жагъасы жырлай, эки женги кьарс ура, этеклери да тепсей турадыла...

– Не иги зат эди ол! – деп сукьланганды Алауган.

– Кьоркъя эсенг, кенг бол, алай туйюл эсе уа, юслерине барайыкъ. Мен айтханны этсенг, тонну алып кьайтырса, алай болмаса, алагъа аш болурса. Бара баргъанлай: «Алауган, кьайдан чыкьдың? Кел, кел!» – деп, жарыкъ болурла. Таматалары да: «Кьонакьны атын тагьыгьыз!» – дер. Ол заманда сен: «Атым огьурсуз атды, хата этдирмегиз, маржа, табаны бла да, ал аякълары бла да уругъа боллукьду, тап, ауузу бла да кьабаргъа угъай демез. Атха чырт тиймегиз!» – дерсе. Алай айтсанг, эмегенлени бири, чыгьып: «Бу тайчыкъ бизге неди?!» – деп, сенден жоенни алыргъа умут этер. Мен, кысха бурулуп, табанны бир жетдирсем, эмегенни кьайда тюшгенин кьорюрсе. Эмегенле, ёлюпмю кьалды деп, анга чабышырла. Ол кезиуде, аланы челек кирген чолпуларын сермеп алып, кьазанда кьайнай тургъан шорпадан юслерине кьуярса. Аны кьорюп, ала: «Ой, Алауган, алыныпмы айланаса! Кюйдюрюп кьоя эдинг да!» – деп, тонларын да унутуп, кьачарла. Сен, сермеп алтын тонну алып, мени юсюме женгил миналсанг, кьутулурса. Алай болмаса уа, тутулурса! – дегенди Гемуда.

Алауган, Гемуданы акъыл сезюн эсинде тута, кьоркьмай, эмегенлени юслерине баргъанды.

– Кече ахшы болсун! – деп, Алауган эмегенлеге салам бергенди.

– Ой, сау бол, Алауган, тюш атдан, жууукь бол! – деп, хыйла ышара, кьуу-

аннгандыла эмегенле.

Алауган, атдан тошер-тюшмез, аты айтхан кьыркькьулакь кьазанда эт кьайнай тургъанын эслегенди.

– Кьонакьны атын тагьыгьыз! – деп, тамата буйрукь бергенди.

– Ай, кьоюгьуз, бу бир огьурсуз затды, ачытыр! Арт, ал аякълары бла да сермейди, аны бла да кьалмай, ауузу бла да кьабады. Тиймегиз, маржа! – деп тилегенди Алауган.

Сора, эмегенлени ичлеринден бир ёхтем эмеген чыгьып:

– Бу тайчыкъ кимге не этерикди?! – деп, Гемудагъа жууукь баргъанлай, ат аны табаны бла сермеп, узакьгъа чартлатып, сойландырып кьойгъанды.

– Ой, ёлтюрюпмю кьойду? – деп, эмегенле аны таба чабышхандыла.

Ала ары чапхан заманда, Алауган уллу чолпу бла кьайнай тургъан шорпадан юслерине кьуйгъанды. Шорпаны алай кьуйгъанлай, алтын тон, жашырылгъан жеринден бери ачылып, Алауганны алпына тюшгенди.

Алауган, секирип Гемудагъа минип, сермеп, алтын тонну кьолтукьгъа алып, эмегенле, аязып, бери айланып чапхынчы, алайдан думп болуп кетгенди.

Алауган юйюне кьайтып, атын да баугъа бошлап, алтын тонну юйню терюне такьгъанды. Олсагъат алтын тонну жагъасы кьобуз согъуп, женглери кьарс уруп, этеклери да тепсеп тебирегендиле. Алтын тонну терезеден тышына ургъан жарыгына битеу нарт эл сагъайып, кьарт, жаш кьалмай, бары да Алауганны юйюне басыннгандыла.

– Бу сейир зат неди?! – деп, сейиртамаша болгъандыла.

Алауган, эшигин кенг ачып, алтын тонну жамауат кьорюрча этгенди. Кьарасала, аллайгъа кьарасынла, алтын тонну жагъасы кьобуз согъа, женглери кьарс ура, этеклери да тепсей тура!

– Бу муну кьайдан тапды?! – деп, нартла сейирге кьалгъандыла.

Малкъар жазыгучула – Уллу Ата журт урушну солдатлары

Уллу Ата журт уруш хар аны сынагъан адамны жашауун тюрлендиргенди, кѳп жангы умутланы жарыгъын ѳчюлтгенди. Малкъар жазыгучуланы бир къаууму урушну ал кюнлеринде окъуна Ата журтларын къорууларгъа атлангандыла.

Отарланы Сарамурзаны жашы Керим

Уллу Ата журт урушну кезиуонде Отарланы Керим тасхачы къауумну командири болгъанды, назмулары бла къазуатчы тенглерин таукелликге чакъыргъанды. Бир санын уруш аулакда къойгъан Керим, къырал буйрукъдан сора да, Ата журтну къорууларгъа жүрек от керегин, ол отну ышырлыгъа – къыралынга сюймеклик болгъанын айта эди.

КЪАРЫЛГЪАШЧЫКЪ УЯ ИШЛЕЙДИ

Къарылгъашчыкъ блиндажымы ичинде –
Чырдыда ашыгъып уя ишлейди.
Сукъланып къарайма аны ишине,
Жюрегъа: «Жаз башы, жаз башы!» – дейди.

Жыр тюшдю чыпчыкъланы эслерине,
Жауунчукъ да бюрке, кѳк кюкорейди.
Жангы кырдыкланы ийислерине
Жюрек: «Ах, жаз башы, жаз башы!» – дейди.

Билмей тургъанлай, душманны топ огъу
Тийип, топуракъны ѳрге сюейди.
Ол жерге пошеди, шо бузча агъып.
Жюрек: «Ах, жаралы жаз башы!» – дейди.

Сырт артындан жууаплайдыла топла,
Жер а ауур ынычхайды, титирейди.
«Даулашып» башлайдыла пулемѳтла.
Жюрек: «Ах, жаралы жаз башы!» – дейди.

Топ тауушла бираз сабыр болсала,
Тийрени бир ауур шошлукъ бийлейди.
Жюрегъа, жюрегиме къолун сала:
«Хорлам жаз башын да кѳрюрбюз!» – дейди.
Май, 1942 ж.

Къулийланы Шуваны жашы Къайсын

XX-чы ёмюрню айтхылы поэтлеринден бири, бизни ёхтёмлигибиз, Къабарты-Малкъарны халкъ поэти Къулийланы Къайсын, Ата журтуна кыйынлык келгенде, десантник-парашютист, аскер журналист болуп, Москва, Орёл, Ростов шахарлада, Украинада, Кърымда, Прибалтикада да уруш этгенди. Тамам ол заманлада назмуларыны юсю бла аты да уллу кыралыбызда белгили болганды.

Таулу жашчыкъ, акъсыл эшекге минип,
Къайры баргъанын да билмей барады,
Къарангы болганды сабийни коню,
Алай аллында уа тау агъарады.

Аны эски къапталчыгъы жылтырып.
Жоюлду къапталын этген анасы,
Урушда ёлдю, келмезча журтуна,
Жашына чарыкъла этген атасы.

Жашчыкъ къачып бара кюйген ауулдан,
Уруш кюйдюрюп аланы эллерин,
Азаматдан палах сыйырып алды
Сабийле бла ойнаучу конлерин.

Акъсыл эшекге минип, къачып баргъан
Жашчыкъ! Кетмезсе ёмюрде кёзюмден.
Чексиз къара кыйынлыклагъа къалгъан
Халкъымы белгисисе жюрегимде!..

Жашчыкъ, эшекге минип, къачып бара,
Къайры баргъанын да билмей, кыйынлы!
Ол баргъан жол да жюрегимде къара
Ыз болгъанлай, жара болгъанлай къалды!..

Будайланы Кичибатырны жашы Азрет

Будайланы Азрет – малкъар халкъны сюйгөн жазыучусу, Уллу Ата журт урушну кезиуонде, Къабарты-Малкъарны жерине душман киргенде, партизаннга чыкъганды. Тамам ол кюнледе Азрет «Ата журт урушха – алгъа!» деген чакъырыу назмусун жазганды.

АТА ЖУРТ УРУШХА – АЛГЬА!

(кысхартылып бериледи)

Чамландырып совет халкыны кесине,
Не тошгенди уу жиянны эсине?
Нек кетиргенди ол башын бизге?
Нек киргенди, базынып, жерибизге?!

...Кьопханды пелиуан, залим халккым.
Хорлагынчы, ол артха турмаз.
Айтханды халккым, эшит, кыралым:
Душманны ууатхынчы, тохтау болмаз!

...Кьоймабыз фашизманы ташда ташын,
Жерге жагьарбыз аны – Гитлерни башын!
Ол заманда халккылагьа жарыкь кюн тиер,
Эркинлик жылыуун алагьа иер.

Алгьа! Уллу халккым, алгьа!
Бир да кьалмай – Ата журт урушха!

Маммеланы Шакьманны жашы Ибрагим

Уллу Ата журт уруш башлангынчы, аскер кьуллукьгьа чакьырылып, Маммеланы Ибрагим, урушну ал кюнлеринден башлап, 1946 жылгьа дери кьазауат жоллада айланганды. Ол урушха атап кеп назму жазгьанды. Аланы бир кьаууму «Сокь, сыбызгьы» деген китапда «Белгисиз солдат» деген белюмде чыкьгьандыла. Уллу Ата журт урушда от ичинде болуп, урушну ачы бетин танып, Маммеланы Ибрагим чыгьармачылыкь ишинде ол темагьа кеп зат жазгьанды.

ЖАРАЛЫ ТЕРЕК

Шош жияйды кьайын терек,
Бушуулу солдат анача,
Кьабыргьасына топ окьну
Сыныгы кирип, кьамача.

Чачын энишге жиберип,
Кьарайды ол елгенлеге,
Налат берип, чюйре кьарай
Жерни малтап келгенлеге.

Кеси жарасын унутуп:
«Жерни кьоруулагьыз!» – дейди,
Бизге анача ышанып,
Бизден кишилик излейди.

Жашау ючюн сермеширге
Чакьырады ол да бизни,
Бизден болушлукь сакьлайды
Хар чёбю да жерибизни.

Кьарайды жаралы терек,
Кьайгылы солдат анача,
Кьабыргьасына топ окьну
Сыныгы кирип, кьамача.

Гуртуланы Исмайлны жашы Берт

Белгили малкъар жазыучу Гуртуланы Берт да Уллу Ата журт урушха къатышханды. Уруш къазауатлада тюбеген, кѳрген затлары поэтни эсинден бир заманда да кетмегендиле. Аны уруш темагъа жазылгъан назмулары асламдыла: «Согъушдан сора», «Жарты назму», «Зулмучула», «Эки да Катюшагъа», «Саугъала», «Бизни аскер ингир ала», «Волгоградны къатында», «Тилек», «Мен да мудах болгъан эдим» эм башхала.

ЖАРТЫ НАЗМУ

Мен атакагъа чабып барама
Топуракъ къатыш тютюнде.
Жазгъан назмуму жарты къояма,
Толу жазарма бир кюнде.

Отла жаудура, танкла келелле,
Аплыбыз таба секире,
Бомбовозла да, булутдан чыгъып,
Бугъала кибик ёкюре,

Умут этелле, башындан къуюп,
Жердегин жерге сугъаргъа;
Тюбюнден атсакъ, ашыгъадыла
Къара булутха бугъаргъа.

Кюн жылтырайды, жер къалтырайды,
Топуракъ ийис этеди.
Къазауат этген махтанчакъ душман
Ызына къачып кетеди.

Мен атакагъа чабып барама
Топуракъ къатыш тютюнде.
Жазгъан назмуму жарты къояма,
Толу жазарма бир кюнде.
1942 ж.

Гыттыуланы Исмайлны жашы Максим (Магомед)

Малкъар жазыучуланы араларында Уллу Ата журт урушну ачы бетине къарагъанладан бири Гыттыуланы Максимди. Урушну ал кюнлеринден окъуна фронтха кетип, уруш бошалгъынчы Максим бир нѳнча кѳре жаралы болгъанды, алай къазууат этгенин къоймагъанды. Аны «Озгъан урушну жигитлери», «Чекде», «Тогъузунчу май», «Лейтенант», «Фронтчуну халары» деген эм башха назмуларыны жигитлери да аны биргесине уруш этген солдатладыла.

Москваны тийрелеринде
Душман бауурланды жерге.
Къуйдула юсюне отну,
Къоймай айланыргъа селге.

Боранны кѳтюрюп, топла
Бирча атдыла окъларын...
Санайла фашист жыйынла
Тизгинлеринден жокъларын.

Топла порюпдеп атханлай,
Танкла барадыла кьарда,
Аскерибиз, кьарны жырып,
Кьымылдайды алдан-алгьа...

Ант этгенбиз Туугьан журтха
Москвабызны кьорууларгьа.
Кьорууладыкь. Кьачад душман.
Заманд жерни ариуларгьа!

Кьулийланы Атабийни жашы Хажимуса

Кьулийланы Хажимуса Уллу Ата журт урушну алпындан ахырына дери баргьанды. Юч кере жаралы болса да, госпитальгьа тюше, ызы бла фронтха кете, Киев шахарны кьоруулагьанды, Ленинград фронтда уруш этгьенди, Ата журту ючюн кьан тькгьенди. Жуувш, жумушакь вузлы Хажимуса урушну кьатылыгьын, ачылыгьын, жандауурсузлугьун сынагьанды.

АТСЫЗ КЪАБЫР

Бомбала чучхугьан агьач талада
Жангызлайын жатады атсыз кьабыр,
Алайтын жорюген жолоучула да,
Бьрклерин алып, озадыла сабыр.

Ол жукьлайды темир юню ичинде,
Ариу сын таш сюеледи башында,
«Емюрде унутулмазса, жигит!» – деп,
Алай жазылыпды кьабыр ташында.

Ол жумгьанды сермешиуде кьзлерин,
Ол эшитмейди энди адам сьзлерин,
Ол жорюмейд уруш жолда, букьуда,
Ол жукьлайды уянмазлыкь жукьуда...

Болур муну сакьлап тургьан анасы,
Болур муну кьатыны эм баласы,
Сезмейдиле кьара жерге батханын,
Билмейдиле бу талада жатханын...

Занкишланы Якупиу жашы Жагъа

Занкишланы Жагъа – жазычу, белгили устаз, 1939 жылда аскерге чакъырылып, командир курсланы бошагъанды. 1941-1944 жыллада Уллу Ата журт урушну от-окъ жолларында айланганды, Украин фронтда сөрмешгенди. Уруш кыйынлыгъын кеси кърюп, мамырлыкъгъа, ариу жашаугъа чакъыра, кѳп назму жазгъанды.

ЧАЛБАШ АНАЛА

Уруш оту ёчюлдю,
Баласы уа къайтмады,
Тенглеринден бири да
Сау хапарын айтмады.

Да не этсин къарт ана
Жашыны къадарына,
Ариу сын таш салыред
Ол аны къабырына.

Ёлюм ачыу кыйынды,
Амал жокъду кѳтюрмей,
Ана, солдат суратны
Кѳрсе, къалмаз ёхтюнмей.

Бийик сын таш салыред,
Келген адам кѳрюрча,
Жюрек сѳзюн жазаред,
Окъугъанла эрирча...

Хочуланы Шабазны жашы Салих

Халкъыбызны биринчи публицисти, малкъар адабиятта биринчи критика статьяланы автору, биринчи хапар жанрда ишлеп башлагъан жазычусу малкъар прозаны мурдорун салгъан Хочуланы Салих, Уллу Ата журт уруш башланганда, кеси ыразылыгъы бла ал кюнлеринден окъуна къазуатха кетген эди. Салих, 1942 жылда пленнге тюшюп, Украинада Белая Церковь деген шахарда фашист концлагерьни госпиталында ёлгенди. Урушну юсюнден Салихни жаланда юч хапары барды: «Тасхачыла», «Жигитле», «Капитан Гастелло».

ТАСХАЧЫЛА

Кѳкде жупдузла эркин болсала да, кече къарангы эди. Бир жерде бир шыхырт эшитилмей эди. Алай къызыл аскерчиле тѳп-тѳгеректе бек сакъ эдиле. Ала кѳрмегенлей, ала эшитмегенлей, чибин да къымылдай болмаз эди. Ол кече командир лейтенантны чакъырды:

– Сени взводунг бюгече тасхагъа барып, душманны къарыуун билирге керекди, – деп, къысха буйрукъ берди.

Орта ёсюмлю, кюннге койген бети бла, лейтенант, берилген буйрукъну ангылагъанын билдирир ючюн, айтылгъанны къатлап, терк атлап кетди.

Къарангы кече жаш лейтенантны взводу окопадан чыгъып, тасхагъа

ашыкъдыла. Бир торлю бир эссизлик болунса, бары да ёллюкдюле. Ол себепли ала сакъ барадыла. Кеслерини ишлерине толу ийнанып, таукел баргъанлары бла бирча хар не затха да эс бурадыла.

Душман аман акъыллыды, ол таш, терек, бадыр тобюнде да бугъуп марларгъа болур – аны жер-жерде таба билирге керекди. Ол затны лейтенантны взводу ахшы биледи.

Бир талай кычырым баргъандан сора, взвод тапланган жолгъа чыкъды. Тасхачылары алларында баргъан кызыл аскерчи Алий бир чархла келген тауушну эшитди, олсагъатдан окъуна аны лейтенантха билдирди.

Командир экеуленнге сюркелип, жолну жаны бла барыргъа буйрукъ берди. Ала, буйрукъну жерге салмай толтуруп, жолну жаны бла бауурларындан сюркелип кетдиле. Кёп мычымай, душманны машинасын кёрдюле. Кечени къарангылыгъындан сора да, арталлыда аяз кымылдамай, адамны хауасы тыйыла эди. Аны ючюн болур эди, фашист солдатла, машинадан тюшюп, кьолларына да гранатла алып, машинаны эки жанында келе эдиле.

Эки кызыл аскерчи энди, алгъа бармай, аланы жууукъ келирлерин сакълап, марлай эдиле. Фашистле жууукъ кысылгъандан сора, эки кызыл аскерчи аладан эсе кёп кереге аслам болгъан фашистлени юслерине чапдыла. Эслеринде болмай тургъанлай болунган ишге фашистле жунчудула. Ата журтларыны буйругъун таукел толтургъан эки кызыл аскерчи сюнголе бла фашистлени кьыл элек этдиле. Машинаны кьюп, къачаргъа тебиреген фашист шофёрну саулай тутдула, кьалгъанлары уа дырын этдиле.

Лейтенант фашист «тилни» штабха жиберди, взводну кьалгъан кьаууму уа андан ары душманны жерине, теренине сингдиле.

Бир талай замандан, гурт тауукъ кибик, дыркычыкъда чёпоп тургъан элчикге жетдиле.

Лейтенант тасхачылыкъгъа уста бара билгени себепли, кесини взводун элчикге жууукъ элтди. Иги эслеп къарагъанларында, кюйген юйлерини жанларында бугъуп тургъан душман танкланы кёрдюле. Душман мамыр элни сойгъанды, талагъанды. Сюрюуден урлап ашагъан кьойну этинден тоюп, сюеклерини кьатында жатхан бёрюча, фашист танкла энтта да нени эсе да марлап турадыла.

Лейтенант ол затны терк окъуна штабха эшитдирди. Танг атаргъа фашист танкла, отда жанып, кеслери кюйдюрген мамыр элни кесеу башларына кьошулдула. Лейтенант кесине берилген буйрукъну кереклисича толтурду.

Сур. Гудуланы А.,
18-чи школ, Нальник ш.

Сур. Нёгерланы С.,
2-чи школ, Огъары Малкъар.

Светлана Выюгина

КИРПИ ЮЙЮР

Жайда кылай эсе да бизни, жукъу кыйгысын этмей, кечге дери олтурган кезиубюз болуучуду. Ма уллу ай да чыкды, агъачда чыпчыкыла да, жырларын бѐлюп, уяларында жукъладыла, адам ауазла да тохтадыла. Кылай игиди!.. Ай тѐгерекни жарытады, столбалада чыракыла жылтырайдыла, агъачдан кылын ариу хауа келеди...

Биз а, кюн жылытхан жылы агъач атлауучлада олтуруп, шошлукыга тынгылайбыз. Бир-бирде сѐлѐшген да этебиз. Дик – бизни итибиз – кыатыбызда жатып, кыалкып турады. Ма ол, башын кѐтюрдю да, кѐркыуу келгенде этиучюсоча, кыулакылары сир турдула. Ол, жерге женгил секирип, башын атлауучла тубюне сукъду. Мен:

- Дик, анда не барды? – деп сордум.
- Чычхан-зат болур, – деди тетя Ира, мени шуѐхум.
- Гургун-зат а болурму? – деди биз-

ни гитче Анябыз.

Дик атлауучла тубюнде кыарангылыкыга кыарап тохтады. Артда уа акырынчыкы гырылдады. Анда не эсе да бар эди!..

Мен, юйден кыол чыракы келтирип, аны жандырдым. Кыарасанг да, аллайыга кыара! Атлауучла тубюнде сау кирпи юйюр бугъунуп тура эди! Эки уллу кирпи, баям, ата бла ана болурла. Ючюсю уа – гитчечикле.

Дик юрдю. Былай кыалай болады да! Аны атлауучларыны тубюнде – ол танымагъан бир шинжили затла! Ким эркинлик бергенди?!..

– Ма тубѐшиу десенг! – деди тетя Ира.

– Кирпичикле! – деп, кыуанды гитче Анечка. – Сау кирпиле! Керти кирпиле!

Мен, Дикни боюн бауундан тутуп, кыол чырагымы ѐчюлтдюм. Тюз да алай этгенимлей, кирпичикле, бир бири ыаларындан тизилип, гитче аякычыкылары бла акырын-акырын атлай, буруу тубюнде тешик таба тебиредиле...

– Кыара былагы! – деп кюлдю тетя Ира.

– Сау кирпичикле! Керти кирпичикле! – деп, кыарс кыакыды Анечка.

– Дикге аперим! – дѐдим мен.

Экинчи кюн а, ариу жарыкы кюн тийип турганлай, чычхан тешикле кѐп болган жерчикде кирпи юйюр бара тура эди. Нечик жигит болуп кыалгандыла была! Не бизден, не башха адамладан, Дикден окыуна кѐркымайдыла.

Бизни акыллпы итибиз а, кыонакчыкыларыны кыатларына барып, аланы ийисгѐп, олтуруп кыалды. Да не хахай этѐр кереги барды да, агъачда жашагъан кыоншуларыбыз бизге кыонакыга келгенликге? Кыоншула бла татлы жашаргыга керекди.

ЖАУУН

*Танзиля Давлетбердина,
башкир поэт, драматург*

Етмек алып келирге
Чыкыгъанымлай тюкөннгө,
Жетип къара булутла,
Элпек жауун къуйдула.

Кѳлден толуп орамла,
Бугъадыла адамла.
Ырхы суучукъ ашыгып
Барады, жол ачылып.

Алайынлай кюн таякъ –
Жомакъ десенг ма жомакъ! –
Булутланы кыстады,
Тейри кылыч ызлады!

Аны юсю бла бара,
Тюшюп кълсам ыннагъа,
Сейир этер, къууаныр,
Манга исси чай салыр.

– Къалай келдинг, балам? – дер, –
Атлар туюл бюгюн жер. –
Мен а колюрме анга:
– Тейри кылычха къара!

*Сур. Дузулюбзова М.,
18-чи школ, Нальник ш.*

*Сур. Чочайланы И.,
18-чи школ, Нальник ш.*

Бейтугъанланы Ильяс
Чегем элде жашайды.
«Нюр»-ню окъуй, эрттенин
Алай бла башлайды.

КЕЛИГИЗ, БИР КЮЛЕЙНИК

Аслижан Мусаевна дерс этерге, окъургъа сиймеген, аны юсюне тонене школда кърюнмеген окъуучусуна былай сорады:

- Алий, тонене дерсде кърюнмегенсе. Школгъа не сылтау бла келалмагъанынгы айтсанг эди.
- Аягъым ауруй эди да, андан келалмагъанма.
- Энди уа къалайса? Игирекмисе?
- Аслижан Мусаевна, бююн мени нем аурурукъду, физкультура жокъду сора?!

Устаз Мариям Исмаиловна, артыкъ алапат окъумаучу Сагитни дефтерин ачып, аны къызыл-къолан кеси этмеген киби:

- Бу къадар халатны бир жангыз адам къалай этерге болады? - деп, сейирсинеди. Дефтерин таныгъан Сагит:
- Ким айта эди аны бир адам этгенди деп? Аны атам бла мен - экибиз бирге этген биз, - дейди ёхтем.

Ахмат дерсге кеч къалып келгенин жаратмай, устазы:

- Нек кеч къалгъанса? - деп сорады.
- Эшигде алай жел урады, - дейди жашчыкъ. - мен бир атлам этсем, ол эки атламгъа артха тюрге.
- Сора къалай келдинг да школгъа? - дейди, ышара-ышара устаз.
- Мен а, анга да эс бурмай... келдим, - дейди Ахмат, «жигитлигине» къууана.

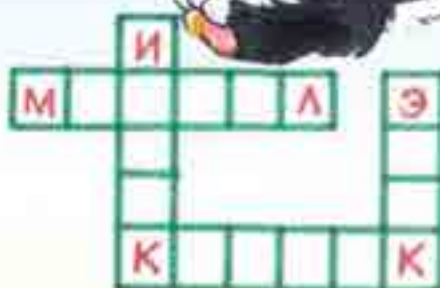
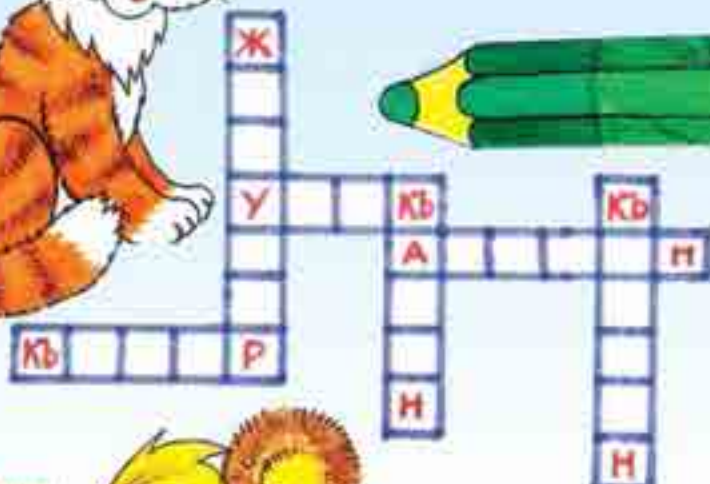
«Нюр» журналны муну аллында номеринде басмаланган сёзбөрни жууаплары:

Сабийле, Тёбөн Чөгөм элден *Бейтузъанланы Исмаил*, хайыуанланы, жаныуарланы да бирге жыйып, аглай сёзберле этип жибергенди. Кёрчюпоз, бопаллыкъ эсегиз.

СЁЗБЕРЛЕ

ЭСПЕРТИУ!

Багъалы сабийле, ата-анала! Жазгъан затларыгъызгъа теленирик хакъны алып ючюн, сиз «Нюр» журналны бухгалтериясына тийишли къагъытланы жиберирге керексиз: паспортгъузну, ИНН (налог органладан алынган къагъыт), пенсия свидетельствогъузну, сберкнижкагъызны копияларын. Бу затла сабийледе жокъ эсале, ата-аналаны къагъытлары да жарарыкъдыла, сабий туугъанда берилген свидетельствону копиясын къошсагъыз.

Ежемесячный литературно-художественный журнал для детей «НИОР» («Саят») № 5 - 2015 г.

Выходит с января 1982 года на башкирском языке

Учредитель: Госком КБР по печати и массовым коммуникациям – издатель, Общественная организация «Союз писателей КБР».

Главный редактор С.МУСУКАЕВА

Редакция: Л. ЖАКПОВА
Л. ДЖАНГУРАЗОВА
Р. БОТТАЕВА
М. ТАБАКСОВ
Р. ШАВАЕВА

Художественный редактор Л. ПАРОВЕВА

Факс Л. Паровой

Свидетельство о регистрации ИИ № ТУ07 - 00102 от 24.12.2014г. Управление Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по КБР

Получено в печать 27.04.2015 г.
Выход в свет 29.05.2015 г.
Формат 60 х 90 1/8
Бумага мелованная
Гарантируемая литература
журнальная рубрика
Печать офсетная
Усл. кр.-отт. 8
Усл. печ. л. 2,
Уч.-изд. л. 2,7
Тираж 1700 экз.
Заказ 50
Издатель 75908
В ринтипу – оиди свобода

Адрес редакции: 360000, г.Пальчик, ул. Цыганов, 6.
Тел.: 42-37-27; 42-14-19.
Адрес издателя: 360000 г.Пальчик, ул.Лейкина, 5.

Отпечатано ООО «Тетраграф» г.Пальчик, ул. Лейкина,33

